

Asia: VN/10644/2024-PLM-71

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Reserviläisliitto ry on yli 51 000 jäsenellään Suomen suurin vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevä keskusjärjestö. Liiton tavoitteena on vaikuttaa aktiivisesti maanpuolustusedellytysten parantamiseen toimien erityisesti reserviläistoimintaa ja kokonaisturvallisuutta koskevien lakialoitteiden edunvalvojana.

Reserviläisliitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta aiheesta. Liitto on antanut aiemmin lausunnon eduskunnan käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä sotilastiedustelulaista (HE104/2026 vp). Kyseisellä lakiesityksellä ja nyt lausuttavana olevalla esityksellä kehitettäisiin tiedustelulainsäädäntöä vastamaan jo tunnistettuja ja nähtävissä olevia kansallista turvallisuutta vaarantavia uhkia.

Liitto pitää erittäin tärkeänä tavoitetta turvata sekä sotilastiedusteluviranomaisen että muiden turvallisuusviranomaisten kyky hankkia tietoa Suomen maanpuolustukseen tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvista vakavista uhkista muuttuneessa toimintaympäristössä. Uhkien torjumista voidaan pitää erittäin painavina ja perusoikeusjärjestelmän kannalta ehdottomasti hyväksyttävinä tavoitteina.

Esitys liittyy perustuslain 10 §:n muuttamiseen (HE 50/2026 vp) mahdollistaen tiettyjen tiedustelumenetelmien käyttämisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Nykyinen ehdoton kiello muodostaa liiton näkemyksen mukaan nykyisellään tiedustelutoimintaan katvealueen. Reserviläisliitto pitää perustuslain 10 §:n muutosesitystä erittäin perusteltuna ja tarpeellisenä. Esityksessä esitetyn lisäksi pelkästään julkisuudessa esille tulleet tiedot kiinteistöjen hankinnoista ja niiden tarjoamasta yksityisyyden suojasta edellyttävät esitettäviä toimenpiteitä.

Keskeiset ehdotukset ja vaikutukset ovat kokonaisuutena tarkasteltuna perusteltuja. Perustuslain ehdotetussa 10 §:n 3 momentissa kotirauhaan ulottuva tiedonhankinta voitaisiin sallia sotilaallista toimintaa koskevan tiedon hankkimiseksi.

Esityksen perusteluissa sotilaallisen toiminnan käsitettä kuvataan perinteisesti ja osin vanhentuneena eikä se vastaa sellaisenaan muuttunutta toimintaympäristöä. Käsitettä tulisi laajentaa käsittämään kaikki ne erilaiset tilanteet, jotka uhkaavat vakavasti Suomen maanpuolustusta. Perusteluissa tätä on sivuttu yleisellä tasolla. Kansallisen turvallisuuden käsite on myös jossain määrin yleinen ja käsitteenä hahmottamaton.

Säännöksen sanamuotoja tulisi tarkistaa niiden häilyvyyden vuoksi kuten erittäin tärkeä merkitys/tärkeä tieto, aktiivinen myötävaikutus, pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävä tila/paikka, viittaukset perustuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen numeroon (s. 68), paikkatiedusteluluvan kesto sekä puuttuva 112 § rinnakkaisteksteistä (s. 88).

Lakiesityksessä (HE104/2026 vp) on käsitelty kattavasti perus- ja ihmisoikeuksiin sekä yksityiselämän suojaan liittyviä asiakokonaisuuksia sekä vertailuja eri maiden kesken. Näitä on nyt täydennetty pysyväisluonteiseen asumiseen liittyviltä osilta. Kotirauhan ydinalueelle ulottuvien menetelmien tulee olla aidosti poikkeuksellisia. Niiden käytön tulee perustua konkreettiseen, yksilöityyn ja tuomioistuimen arvioimaan välttämättömyyteen.

Voimassa olevat ja nyt tarkennetut ohjaus-, raja- ja rajoitusmekanismit tuomioistuinikäytäntöineen ja parlamentaarisine valvontoineen ovat perusteltuja. Esityksen perusteella menetelmät ovat toimivia järjestelyitä, joiden avulla voidaan välttää yksilön perusoikeuksiin puuttuminen maanpuolustusta tai kansallista turvallisuutta vaarantamatta.

Esityksessä käsitellään suhdetta perustuslakiin ja perustuslakivaliokunnan aiempia lausuntoja. Perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä esityksestä on pidettävä välttämättömänä. Ehdotus koskee suoraan perustuslain muutoksella luotavan uuden rajoitusperusteen ensimmäisiä merkittäviä soveltamistilanteita.

Liiton näkemyksen mukaan maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta muuttuneessa toimintaympäristössä olisi hyvä tehdä jatkossa myös uusia tulkintoja ja käytänteitä, jotka vastaisivat nykyistä paremmin nykyhetkeen ja nähtävissä oleviin kehitystrendeihin. Esimerkkinä näistä muuttuneista tulkinnoista voidaan pitää muutoksia lakiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta vuosina 2019 ja 2022.

Tiedustelutoiminnan toimivuuden kannalta on huomattava se, että kuinka yksityiskohtaisia velvoitteita kirjataan lakiin, valtioneuvoston asetuksiin, tuomioistuinpäätöksiin tai pöytäkirjoihin. Nämä velvoitteet voivat kääntyä itseään vastaan, sillä vihamielinen taho voi hyödyntää näitä laissa esitettyjä rajoitteita omassa toiminnassaan. Liitto pitää suositeltavana, että laki ja asetus antavat yleisraamit ja yksityiskohtaiset menetelmät käsitellään tuomioistuimen ja tiedusteluvaltuutetun tasolla.

Reserviläisliitto pitää tärkeänä, että perustuslain 10 § hyväksyttäisiin. Lausuntokierrokselta saadun palautteen ja tehtävien muutosten jälkeen lakiehdotuksen voidaan arvioida olevan käsiteltävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lakiesitys tulisi saada voimaan mahdollisimman pian esitettyjen toimenpiteiden käynnistämiseksi.

Nenonen Minna
Reserviläisliitto ry